

بررسی نقش میانجی عزت نفس و خودکارآمدی در رابطه

بین سبک زندگی اسلامی و سازگاری اجتماعی جوانان شهر مشهد*

زینب طولابی^۱

سعید صمدی^۲

فاطمه مطهری نژاد^۳

چکیده:

اسلام یکی از ابزارهای سازنده سبک زندگی انسان می‌باشد. دستورات دینی و معنویت، شکل‌دهنده و تأثیرگذار بر سبک زندگی افراد است. هدف این پژوهش بررسی نقش میانجی عزت نفس و خودکارآمدی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و سازگاری اجتماعی جوانان شهر مشهد است. با استفاده از پرسشنامه اطلاعات از ۲۳۵ نفر جمع‌آوری شد. برای سنجش سبک زندگی اسلامی از پرسشنامه محقق ساخته و برای سنجش عزت نفس، خودکارآمدی و سازگاری اجتماعی از پرسشنامه‌هایی که از پرسشنامه استاندارد الهام گرفته شده، استفاده شده است. داده‌های جمع‌آوری شده به وسیله دو نرم‌افزار SPSS و LISREL تجزیه و تحلیل شد. از نرم افزار LISREL برای انجام تحلیل عاملی تأییدی و آزمون مدل تحقیق استفاده شد. همچنین به منظور بررسی پایایی و انجام تحلیل عاملی اکتشافی از نرم‌افزار SPSS استفاده شده است. نتایج حاکی از آن است که سبک زندگی اسلامی اثر مثبت و معناداری بر عزت نفس و خودکارآمدی دارد، عزت نفس و خودکارآمدی اثر مثبت و معناداری بر سازگاری اجتماعی دارد.

کلید واژه: سبک زندگی اسلامی، عزت نفس، خودکارآمدی، سازگاری اجتماعی.

* تاریخ وصول: ۹۱/۱۰/۵ تاریخ پذیرش: ۹۲/۱/۲۰

۱- عضو هیأت علمی دانشگاه ایلام

۲- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی دانشگاه ایلام saeid.samadi98@yahoo.com

- دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مدیریت بازرگانی دانشگاه ایلام

۱- مقدمه

فرهنگ کشور ما، فرهنگی دینی و اسلامی است و در نتیجه تربیت ما، تربیتی دینی خواهد بود (باقری، ۱۳۸۰، ۳۹). بنابراین سبکی که در زندگی انتخاب می‌کنیم، باید سبک زندگی اسلامی باشد. دستورات دینی و معنویت، می‌تواند شکل‌دهنده و تأثیرگذار بر سبک زندگی افراد می‌باشد و می‌تواند زمینه رشد و شکوفایی آنها را مهیا گرداند. سبک زندگی اسلامی عاملی است که به هنگام شکست ناشی از دست نیافتن به اهداف یا وجود تعارض، فرد را قادر می‌سازد تا ضمن شناخت بهتر خود و دیگران به ایجاد ارتباطات مناسب با مردم و سازگاری با محیط و اجتماع بپردازد. یکی از عواملی که از سبک زندگی تأثیر می‌پذیرد رفتار آدمی است. رفتار آدمی تحت تأثیر عوامل اجتماعی قرار دارد و شخصیت انسان در صورتی به کمال می‌رسد که بین او و محیط تعامل و تبادل مناسبی وجود داشته باشد. فشارهای اجتماعی تأثیر فراوانی بر رفتار فرد دارند و از سوی دیگر انسان موجودی انعطاف پذیر است، او نه تنها با محیط سازگار می‌شود، بلکه محیط را نیز بنا به خواسته‌ی خود دگرگون می‌کند. در شکل‌گیری سازگاری اجتماعی عواملی چون شیوه‌های تربیتی، ارزش‌ها و اعتقادات حاکم بر فرد و جامعه، همسالان، خانواده و آموزش و پرورش مؤثر هستند. یکی از عواملی که بر سازگاری فرد در اجتماع مؤثر است، عزت نفس است. عزت نفس یکی از عوامل تعیین‌کننده‌ی رفتار انسان به شما می‌رود. در حقیقت، برداشت و قضاوتی که افراد از خود دارند تعیین‌کننده‌ی چگونگی برخورد آنها با مسائل مختلف است. فردی که عزت نفس پایین دارد و برای خود ارزش و احترامی قایل نیست، ممکن است دچار انزوا، گوشه‌گیری و یا پرخاشگری و رفتارهای ضد اجتماعی شود. علاوه بر این انسانها دارای نوعی نظام خود کنترلی و نیروی خود تنظیمی هستند و توسط آن نظام برافکار، احساسات و رفتارهای خود کنترل دارند و بر سرنوشت خود نقش تعیین کننده‌ای ایفا می‌کنند. آنها می‌توانند به این باور رسیده باشند که در شرایط مختلف با هر نوع مهارتی که داشته باشند، وظایف خویش را به نحو احسن انجام دهند، به عبارت دیگر خود را با شرایط موقعیت‌های متفاوت اجتماعی سازگار نمایند، این رفتار همان خودکارآمدی است. هدف این پژوهش بررسی نقش میانجی خودکارآمدی و عزت نفس در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و سازگاری اجتماعی جوانان شهر مشهد است. ضعف تئوریک در این مبحث باعث شده که این پژوهش به عمل آید و سؤالی که در اینجا مطرح می‌شود این است که آیا سبک زندگی اسلامی از طریق عزت نفس و خودکارآمدی بر سازگاری اجتماعی جوانان شهر مشهد تأثیرگذار است؟

۲- مبانی نظری

۲-۱- سبک زندگی اسلامی

هیچگونه توافق تجربی و مفهومی، درباره منشأ سبک زندگی وجود ندارد. در حوزه جامعه‌شناسی

فقط رفتارها و روحیه جمعی و اجتماعی معیار سبک زندگی است. در حوزه روانشناسی به جز رفتارها از ارزش‌ها و نگرش‌ها یاد شده است. هویت افراد در زندگی اجتماعی شکل می‌گیرد و از طریق سبک زندگی هویت خود را نمایش می‌دهند (مهدوی‌کنی، ۱۳۸۶). سبک زندگی راه‌های گوناگون زندگی فرد یا گروه است و شامل الگوها، اعتقادات، سلیقه‌ها ارزش‌ها و هنجارهایی است که در زندگی روزمره به کار می‌رود (تنهایی و خرم، ۱۳۸۹، ۲۵). هر مکتب و مذهبی، سبک زندگی برای بشریت ارائه می‌دهد و مدعی است، جامعه مطلوب و زندگی سالم در نتیجه پیروی از روش زندگی است که آنان ارائه می‌دهند. اسلام یکی از ابزارهای سازنده سبک زندگی انسان می‌باشد. بین انسان و پروردگار، عهد و پیمانی است که پاسداشت آن، درهای معنوی را می‌گشاید و آدمی را به سبک زندگی نوین و اسلامی رهنمون می‌سازد تا او را به سعادت در زندگی دنیوی و اخروی برساند (رجب‌نژاد و همکاران، ۱۳۹۱، ۹). مهمترین نوآوری سبک زندگی اسلامی این است که به آموزه‌های اسلامی و کلیت اسلام نگاه شده است. سبک زندگی اسلامی با تمام زندگی افراد و ابعاد آن مرتبط است (کجباف، سجادیان، کاویانی، انوری، ۱۳۹۰، ۶۲). مؤلفه‌های سبک زندگی اسلامی شامل: اجتماعی، اخلاق، خانواده، سلامت، عبادی، تفکر و علم، دفاعی - امنیتی و باورها و عقاید است.

مؤلفه‌ی اجتماعی به وظایفی اشاره دارد که فرد در ارتباط با دیگران، فراتر از خود و خانواده هسته‌ای خود انجام می‌دهد. اخلاق به صفات و رفتارهای درونی شده‌ای از فرد گفته می‌شود که وظیفه رسمی و قانونی او شمرده نمی‌شود و با ترک یا انجام آن کسی را مؤاخذه یا تشویق نمی‌کنند. منظور از خانواده به رفتارها و روابط فرد از این حیث که عضو یک خانواده هسته‌ای است، اشاره دارد. یعنی زن، شوهر و فرزندان. سلامت شامل اموری است که در سلامت جسمی و روانی فرد ایفای نقش می‌کنند. مؤلفه عبادی به وظایفی اشاره دارد که رابطه بین فرد و خداوند را به عنوان عبد و مولا نشان می‌دهد و اعم است از عبادات مشخص مثل نماز، روزه، تلاوت قرآن و... و رفتارهایی که رسماً عبادت نام ندارند، اما فرد به نیت اطاعت از خداوند آن را انجام می‌دهد. تفکر و علم به وظایف شناختی فرد اشاره دارد، اعم از شناخت‌های موجود در فرد، تلاش برای افزایش شناخت‌های خود و جایگاهی که فرد برای علم و تفکر قائل است. مؤلفه دفاعی - امنیتی به وظایفی اشاره دارد که به صورت فردی یا اجتماعی با امنیت افراد و جامعه ارتباط دارد. باورها و عقاید نیز شامل مفاهیم هستی‌شناسی، انسان‌شناختی، خداشناسی و ... اشاره دارد که در فرد درونی شده و در لایه‌های زیرین عاطفی و شناختی او حضور دارند و به صورت خودآگاه یا ناخودآگاه، نقش تعیین‌کننده‌ای در رفتارها دارند (کاویانی، ۱۳۹۰، ۳۰).

در پژوهش حاضر این مؤلفه‌ها در قالب سه مؤلفه‌ی کلی فردی، خانوادگی و اجتماعی در نظر گرفته شده‌اند.

۲-۲- عزت نفس^۱

عزت نفس یکی از عوامل تعیین کننده رفتار انسان به شمار می‌رود. در حقیقت برداشت و قضاوتی که افراد از خود دارند تعیین کننده چگونگی برخورد آنها با مسائل مختلف است. عزت نفس واژه‌ای است که در محاوره‌های عمومی و روان‌شناسی کاربرد بسیار گسترده‌ای دارد و به احساس فرد نسبت به ارزشمندی و تأیید او نسبت به خودش مربوط است (بلاسکوویچ و توماکا^۲، ۲۰۰۷). معروف‌ترین تعریف برای عزت نفس تعریفی است که روزنبرگ^۳ در سال ۱۹۶۵ ارائه کرده است؛ از نظر وی عزت نفس نگرش مطلوب و نامطلوب نسبت به خود است (به نقل از جان و مک آرتور^۴، ۲۰۰۴). عزت نفس را می‌توان مجموعه‌ای از افکار، احساسات، عواطف و تجربه‌هایی تصور کرد که در فرایند زندگی اجتماعی شکل می‌گیرند. افرادی که عزت نفس بالایی دارند، دارای ویژگی‌هایی چون پختگی روانی، ثبات، واقع‌گرایی، آرامش، توانایی بالا در تحمل ناکامی و شکست می‌باشند. فردی که عزت نفس پایین دارد و برای خود ارزش و احترامی قایل نیست، ممکن است دچار انزوا، گوشه‌گیری و یا پرخاشگری و رفتار ضد اجتماعی شود (مکی و اسمیت^۵، ۲۰۰۲). عزت نفس یکی از اساسی‌ترین عواملی است که در خیلی از ابعاد زندگی ما از جمله سازگاری اجتماعی تأثیر می‌گذارد. مطالعات متعددی نقش محوری عزت نفس را در سازگاری اجتماعی نشان داده‌اند. اعتقاد بر این است که بین سازگاری شخصی مطلوب و عزت نفس ارتباط متقابلی وجود دارد (کاتا و جونیر^۶، ۲۰۰۲).

۲-۳- خودکارآمدی^۷

خودکارآمدی یک از مهمترین مؤلفه‌های کسب موفقیت و سازش یافتگی است و در حیطه روانشناسی جای می‌گیرد (اشنایدر و لوپز^۸، ۲۰۰۲). سازه خودکارآمدی - باور اینکه من می‌توانم - به اعتقادات فرد مبنی بر توانایی انجام تکالیف در شرایط خاص اشاره دارد. علاوه بر این، نوع دیگر خودکارآمدی، به باور کلی فرد در مورد توانمندی و قابلیت‌های خود اشاره دارد (مادوکس^۹، ۲۰۰۲). نظریه خودکارآمدی بر این فرض استوار است که باور افراد در مورد توانایی‌ها و استعدادهایشان اثرات

- 1-Self-esteem
- 2-Blascovich & Tomaka
- 3-Rosenberg
- 4-John & Mac Arthure
- 5-Mackie & Smith
- 6-Kata & Jonier
- 7-Self- Efficacy
- 8-Snyder & Lopez
- 9-Maddux

مطلوبی بر اعمال آنها دارد و مهم‌ترین عامل تعیین‌کننده رفتار است (باندورا^۱، ۱۹۹۷). خودکارآمدی، بر انتخاب رفتار، تلاش و پشتکار و پیگیری اهداف مؤثر است و نحوه‌ی مواجهه با موانع و چالش‌ها را تعیین می‌کند. طبق نظریه باندورا (۱۹۹۷) خودکارآمدی نقش مهمی در سازگاری روانشناختی، مشکلات روانی، سلامت جسمانی و نیز راهبردهای تغییر رفتار خودرهنمون و مشاوره دارد (مادوکس^۲، ۲۰۰۲). پژوهش‌های متعددی نشان داده‌اند که خانواده و محیط اجتماعی نقش مهمی در پرورش استعداد و سلامت داشته و باور به خودکارآمدی را ارتقا می‌بخشند (شوآرتز^۳، ۲۰۰۰؛ ورسیمو^۴، ۲۰۰۵).

افراد دارای باورهای خودکارآمدی ضعیف، به جای بر خورد با موانع، از آنها اجتناب می‌کنند و به صورت غیرواقعی بینانه‌ای معیار بالایی برای خود بر می‌گزینند و سعی دارند انتظارات فوق‌العاده بزرگی را علی‌رغم توانایی‌های خود برآورده نمایند. در نتیجه با شکست‌های پیاپی مواجه شده که این شکست‌ها به احساس بی‌ارزشی و افسردگی منجر می‌شوند (شولتز^۴، ۱۳۷۸). علاوه بر این افرادی که دارای باورهای خودکارآمدی قوی هستند تکالیف را چالش‌هایی می‌بینند که باید بر آنها تسلط یابند نه به عنوان تهدیداتی که از آنها دوری نمایند. این افراد عمیقتر در فعالیت‌ها مشغول می‌شوند و تلاش بیشتری را در موقع شکست به کار می‌برند. اگر شما باور داشته باشید که توانایی سازش با موقعیت را دارید، کمتر احساس تنیدگی در آن موقعیت می‌کنید (شارف^۵، ۱۹۹۷).

۲-۴- سازگاری اجتماعی^۶

سازگاری با خود و محیط برای هر موجودی یک ضرورت حیاتی بشمار می‌آید. تلاش روزمره همه آدمیان نیز عموماً بر محور سازگاری دور می‌زند. سازگاری اجتماعی، به عنوان مهمترین نشانه سلامت روان، از مباحثی است که جامعه‌شناسان، روانشناسان در دهه‌های اخیر توجه خاصی به آن مبذول داشته‌اند (منیگر و همکاران^۷، ۱۳۸۱). سازگاری اجتماعی و مهارت اجتماعی فرایندی است که افراد را قادر می‌سازد تا رفتار دیگران را درک و پیش‌بینی کنند و تعاملات اجتماعی خود را تنظیم نمایند (خدایاری و همکاران، ۱۳۸۵، ۳). سازگاری اجتماعی مترادف با مهارت اجتماعی است و شامل توانایی ایجاد ارتباط متقابل با دیگران در زمینه‌ی خاص اجتماعی، به طریق خاص که در عرف جامعه

1-Bandura

2-Schwartz

3-Verissimo

4-Shultz

5-Scharff

6-Social Adjustment

7-Meminger et al.

قابل قبول و ارزشمند باشد (عابدینی، ۱۳۸۱). روانشناسان نیز به طور معمول سازگاری با محیط و افراد در اجتماع را مورد توجه قرار داده‌اند و ویژگی‌هایی از شخصیت را بهنجار تلقی کرده‌اند که به فرد کمک می‌کند تا خود را با جهان پیرامون سازگار سازد. یعنی با دیگران در صلح و صفا زندگی کند و جایگاهی در جامعه برای خود بدست آورد (رستمی و احدی نیا، ۱۳۹۰، ۱۳۱). در شکل‌گیری سازگاری اجتماعی عواملی چون شیوه‌های تربیتی، ارزش‌ها و اعتقادات حاکم بر فرد و جامعه، همسالان، خانواده و آموزش و پرورش مؤثر هستند. پژوهش‌های هیتز^۱ (۱۹۹۵) نشان داد که عوامل متعددی از جمله محیط خانواده، طبقه اجتماعی، نژاد، عزت نفس و... می‌توانند به طور مستقیم در سازگاری اجتماعی و تحصیلی تأثیر بگذارند. سازگاری اجتماعی شامل قالبهای اجتماعی، مهارتهای اجتماعی، گرایش‌های ضداجتماعی، روابط خانوادگی، روابط اجتماعی و روابط مدرسه‌ای می‌باشد.

قالبهای اجتماعی، چگونه انجام دادن وظایف اجتماعی و احترام به حقوق اجتماعی است (مظاهری و افشار، ۱۳۸۸، ۲). فردی که قالبهای اجتماعی قابل قبول اجتماعی را می‌پذیرد دیگران را به درستی درک نموده و روابط واقعی و احتیاجات اجتماعی را با روشن‌بینی پذیرا می‌شود چنین فردی خوب می‌فهمد چه چیز صحیح و چه چیز غلط می‌باشد. مهارت اجتماعی، رفتارهای انطباقی یاد گرفته شده‌ای است که فرد را قادر می‌کند تا با افراد دیگر رابطه‌ای متقابل داشته و از خود پاسخ‌های مثبت بروز دهد (الیوت و گرشام^۲، ۱۹۹۳). فردی دارای مهارت اجتماعی است که به مردم علاقمند باشد، یار و یاور آنها باشد و در رفتارشان با دوستان و بیگانگان مدیر باشد. گرایش ضداجتماعی، نوعی رفتار غیرانطباقی است که در آن فرد حقوق دیگران را محترم نمی‌شمارد و یا به سادگی حقوق افراد را زیر پا می‌گذارد (سادوک و سادوک^۳، ۱۳۸۰). فردی ضداجتماعی قلمداد می‌شود که بخواهد دیگران را بیازارد، نزاع کند، طرد نماید و اموال عمومی را منهدم سازد. روابط خانوادگی نیز کلیه ارتباطات درونی و اجتماعی است که از طریق آن فضای لازم برای تعامل میان اعضای خانواده فراهم می‌شود. فردی به روابط و عقاید خانوادگی پایبند است که در خانه مورد قبول بوده و دوست داشته شود و در ارتباطش با همه افراد فامیل احساس اطمینان و احترام کند. روابط اجتماعی، کلیه ارتباطات فرد با افراد و محیط پیرامون است به طوری که بتواند با آنها هماهنگ و سازگار شود (مظاهری و افشار، ۱۳۸۸، ۳). فردی که با همسایگان خود آمیزش کرده و از فعالیت اجتماعی احساس غرور نماید. در رفتارشان با آشنا و بیگانه شکیبیا و بردبار باشد. روابط حسنه اجتماعی، احترام به قوانین و قواعد موضوعه را نیز رعایت می‌کند (خدایاری فرد، ۱۳۸۵، ۶۰). روابط مدرسه‌ای، روابطی است که از طریق آن فرد شیوه معاشرت با

1-Hieather

2-Elliot & Gersham

3-Sadock

دیگران (معلمان و همسالان)، چگونگی انجام دادن مجموعه‌ای از فعالیت‌های معین و کیفیت همکاری یا رقابت با دیگران را در فضای آموزشی - تربیتی مدرسه فرا می‌گیرد (شعاری‌نژاد، ۱۳۷۲).

۳- پیشینه تحقیق

رحمانی (۱۳۹۰) در مطالعه‌ای به بررسی ارتباط بین جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی با سازگاری اجتماعی - تحصیلی / شغلی و عزت نفس اجتماعی - تحصیلی / شغلی دانشجویان شهر اراک پرداخته است. نتایج نشان داد که ارتباط معناداری بین جهت‌گیری مذهبی درونی با سازگاری اجتماعی - تحصیلی / شغلی و عزت نفس اجتماعی - تحصیلی / شغلی دانشجویان وجود دارد.

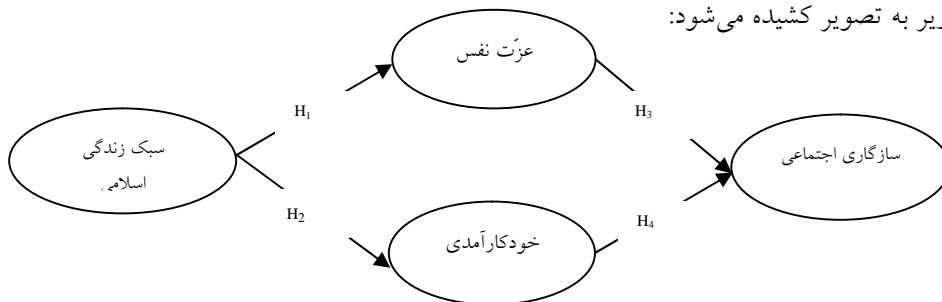
بیدی، نامداری پژمان، امانی، قنبری و کارشکی (۱۳۹۱)، در مطالعه‌ای به بررسی تحلیل ساختاری ارتباط بین اعتیاد به اینترنت با افسردگی، سازگاری اجتماعی و عزت نفس پرداخته‌اند. در مطالعه‌ی آنان عزت نفس اثر مثبت و معناداری بر سازگاری اجتماعی داشته است.

کاتلر^۱ (۲۰۰۵) در مطالعه‌ای به بررسی خودکارآمدی و سازگاری اجتماعی بیماران که اختلالات اخلاقی دارند پرداخته است. در مطالعه‌ی وی خودکارآمدی اثر مثبت و معناداری بر سازگاری اجتماعی دارد. اسماعیلی، عالیخانی، غلام عراقی و حسینی (۱۳۸۴) کیفیت زندگی و ارتباط آن با خودکارآمدی در بیماران تحت همودیالیز مورد بررسی قرار داده‌اند. بر اساس نتایج این پژوهش، ارتباط مستقیم و معناداری بین دو متغیر کیفیت زندگی و خودکارآمدی وجود داشته است.

صاحب الزمانی، فشارکی و عبداللهی مفرد (۱۳۸۹) به بررسی ارتباط سبک زندگی با عزت نفس دختران نوجوان دبیرستان‌های دولتی روزانه شهر تهران پرداخته‌اند. یافته‌های این پژوهش نشان داد که سبک زندگی شامل رژیم غذایی نامناسب، خواب و استراحت ناکافی، مصرف سیگار و روش‌های نامناسب مقابله با استرس، با عزت نفس ارتباط دارد.

با توجه مطالب ذکر شده در مبانی نظری و پیشینه تحقیق، مدل مفهومی تحقیق به صورت شکل

زیر به تصویر کشیده می‌شود:



- با توجه به مدل مفهومی تحقیق سؤالاتی که مطرح می‌گردند عبارت است از:
- ۱) آیا سبک زندگی اسلامی بر عزت نفس جوانان اثر مثبت و معناداری دارد؟
 - ۲) آیا سبک زندگی اسلامی بر خودکارآمدی جوانان اثر مثبت و معناداری دارد؟
 - ۳) آیا عزت نفس جوانان بر سازگاری اجتماعی آنان اثر مثبت و معناداری دارد؟
 - ۴) آیا خودکارآمدی جوانان بر سازگاری اجتماعی آنان اثر مثبت و معناداری دارد؟

۴- روش‌شناسی تحقیق

به منظور جمع‌آوری اطلاعات از دو روش کتابخانه‌ای و میدانی استفاده شده است. از روش کتابخانه‌ای به منظور جمع‌آوری مبانی نظری و از روش میدانی برای جمع‌آوری اطلاعات از پاسخ‌دهندگان استفاده شد. روش میدانی بوسیله پرسشنامه‌ای که حاوی ۴۰ سؤال بود انجام شد. نگاره ۱ تعداد سؤالات پرسشنامه به تفکیک هر متغیر را با ذکر مأخذ طراحی آنها نشان می‌دهد.

نگاره ۱: سؤالات پرسشنامه و مأخذ طراحی آنها

| متغیر | تعداد سؤالات | پایایی | محقق |
|------------------|--------------|--------|------------------|
| سبک زندگی اسلامی | ۱۸ | ۰/۸۵ | کاویانی (۱۳۹۰) |
| عزت نفس | ۸ | ۰/۸۵ | روزنبرگ (۱۹۶۳) |
| خودکارآمدی | ۷ | ۰/۸۷ | باندورا (۱۹۹۷) |
| سازگاری اجتماعی | ۷ | ۰/۸۸ | کالیفرنیا (۱۹۵۳) |

به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شد. مقدار ضریب پایایی با توجه به هر متغیر در نگاره ۱ نشان داده شده است. علاوه بر انجام روایی صوری توسط اساتید متخصص، روایی سازه جهت شناسایی متغیرهایی که بهتر هر عامل را می‌سنجد با استفاده از تحلیل عاملی اکتشافی، روش تحلیل مؤلفه‌های اصلی و ماتریس عاملی چرخش یافته واریماکس بوسیله نرم افزار SPSS نسخه ۲۰ انجام شده است. پس از انجام تحلیل عاملی اکتشافی، سؤالاتی که همبستگی کافی که با دیگر سؤالات هر متغیر نداشتند از تحلیل حذف گردیدند. شاخص کفایت داده‌ها (KMO) ۰/۸۸ و سطح معناداری آزمون بارتلت ۰/۰۰۰ حاکی از تأیید کفایت حجم نمونه گرفته شده است (نگاره ۲).

نگاره ۲: نتیجه مربوط به آزمون KMO و بارتلت

| | |
|--|----------|
| Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy. | .881 |
| Approx. Chi-Square | 3825.981 |
| Bartlett's Test of Sphericity | df |
| | 406 |
| | Sig. |
| | .000 |

نتایج مربوط به تحلیل عاملی اکتشافی در نگاره ۳ آمده است.

نگاره ۳: نتایج مربوط به تحلیل عاملی اکتشافی

| گویه | عامل اول | عامل دوم | عامل سوم | عامل چهارم | عامل پنجم | عامل ششم |
|----------------------|----------|----------|----------|------------|-----------|----------|
| خودکارآمدی | ۰/۸۱۳ | | | | | |
| خودکارآمدی | ۰/۷۷۵ | | | | | |
| خودکارآمدی | ۰/۷۷۲ | | | | | |
| خودکارآمدی | ۰/۷۰۹ | | | | | |
| خودکارآمدی | ۰/۶۸۱ | | | | | |
| عزت نفس | | ۰/۷۷۲ | | | | |
| عزت نفس | | ۰/۷۵۷ | | | | |
| عزت نفس | | ۰/۷۳۴ | | | | |
| عزت نفس | | ۰/۷۱۰ | | | | |
| عزت نفس | | ۰/۶۴۸ | | | | |
| عزت نفس | | ۰/۵۵۰ | | | | |
| سازگاری اجتماعی | | | ۰/۸۲۰ | | | |
| سازگاری اجتماعی | | | ۰/۸۱۸ | | | |
| سازگاری اجتماعی | | | ۰/۸۰۲ | | | |
| سازگاری اجتماعی | | | ۰/۶۶۰ | | | |
| سازگاری اجتماعی | | | ۰/۵۴۵ | | | |
| سبک زندگی (فردی) | | | | ۰/۸۳۶ | | |
| سبک زندگی (فردی) | | | | ۰/۸۰۶ | | |
| سبک زندگی (فردی) | | | | ۰/۷۴۲ | | |
| سبک زندگی (فردی) | | | | ۰/۷۰۳ | | |
| سبک زندگی (فردی) | | | | ۰/۶۹۶ | | |
| سبک زندگی (خانوادگی) | | | | | ۰/۸۸۸ | |
| سبک زندگی (خانوادگی) | | | | | ۰/۸۶۴ | |
| سبک زندگی (خانوادگی) | | | | | ۰/۸۵۸ | |
| سبک زندگی (خانوادگی) | | | | | ۰/۷۱۹ | |
| سبک زندگی (اجتماعی) | | | | | | ۰/۷۴۷ |
| سبک زندگی (اجتماعی) | | | | | | ۰/۷۴۲ |
| سبک زندگی (اجتماعی) | | | | | | ۰/۷۴۰ |
| سبک زندگی (اجتماعی) | | | | | | ۰/۵۸۷ |

جامعه آماری این تحقیق کلیه جوانان شهر مشهد است. بدلیل عدم امکان تعیین حجم جامعه، حجم

جامعه نامحدود در نظر گرفته شد، با توجه به نمونه اولیه مقدار p و q برای متغیر سبک زندگی اسلامی محاسبه شد که به ترتیب $0/85$ و $0/15$ شد. سپس با توجه به فرمول زیر و با فرض خطای $0/05$ حجم نمونه تعیین گردید:

$$n = \frac{(Z_{\alpha/2})^2 \times P \times (1 - P)}{\epsilon^2} = \frac{(1/96)^2 \times 0/85 \times 0/15}{(0/5)^2} \cong 196$$

بنابراین با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده 250 پرسشنامه توزیع گردید که از این تعداد 235 پرسشنامه قابل استفاده بود.

۵- یافته‌های پژوهش

از مجموع 235 نفر پاسخ‌دهنده پرسشنامه، 125 نفر پسر و 110 نفر دختر بودند به عبارت دیگر پسران $53/2\%$ و دختران $46/8\%$ نمونه مورد بررسی را تشکیل داده‌اند.

۵-۱- تحلیل عاملی تأییدی^۱

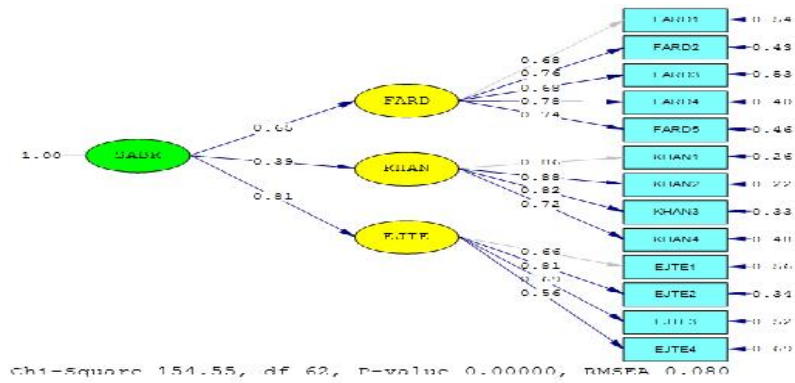
قبل از وارد شدن به مرحله آزمون فرضیات و مدل مفهومی تحقیق است لازم است تا صحت مدل اندازه‌گیری متغیرهای برونزا (سبک زندگی اسلامی) و متغیرهای درونزا (عزت نفس، خودکارآمدی و سازگاری اجتماعی) حاصل شود که این کار توسط تحلیل عاملی مرتبه اول و مرتبه دوم صورت می‌گیرد. تحلیل عاملی تأییدی یکی از قدیمی‌ترین روش‌های آماری است که برای بررسی ارتباط بین متغیرهای مکنون (عامل‌های بدست آمده) و متغیرهای مشاهده شده (سؤالات) به کار برده می‌شود و بیانگر مدل اندازه‌گیری است (بایرن^۲، ۱۹۹۴).

۵-۲- مدل اندازه‌گیری متغیر برونزا مدل مفهومی

نتایج تحلیل عاملی تأییدی مرتبه دوم سبک زندگی اسلامی نشان داد که مدل اندازه‌گیری آن مناسب و کلیه پارامترهای مدل معنادار است. نتایج مربوط در نگاره ۴ نشان داده شده است.

1-Confirmatory Factor Analysis

2-Byrne

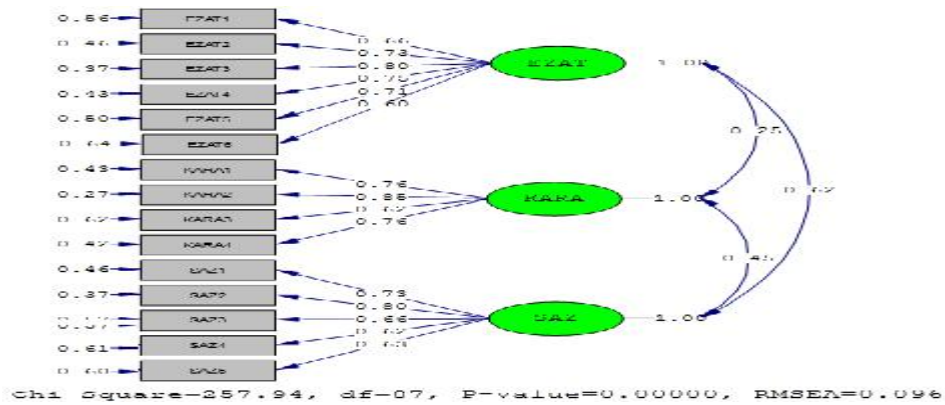


نگاره ۴: تحلیل عاملی مرتبه دوم سبک زندگی اسلامی

لازم به ذکر است که در تحلیل عاملی مرتبه اول سبک زندگی اسلامی نیز کلیه پارامترها دارای مقدار مناسب بوده‌اند.

۳-۵- مدل اندازه‌گیری متغیرهای درونزا مدل مفهومی

نتایج مربوط به تحلیل عاملی مرتبه اول متغیرهای درونزا مدل مفهومی تحقیق نیز نشان داد که کلیه پارامترهای دارای مقدار مناسب بوده‌اند. نتایج مربوط در نگاره ۵ نشان داده شده‌اند.

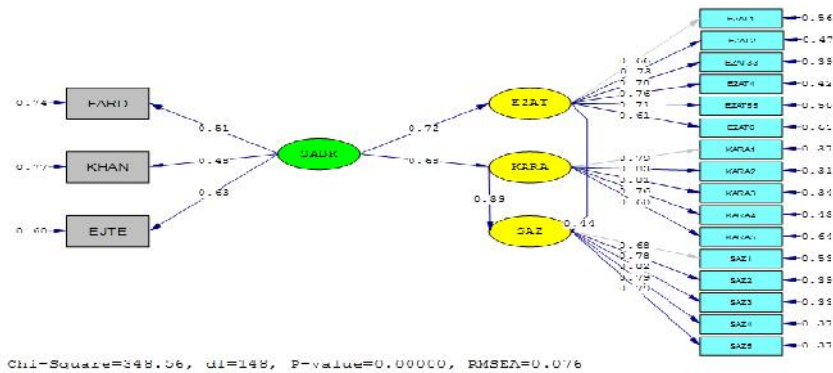


نگاره ۵: تحلیل عاملی مرتبه دوم سبک زندگی اسلامی

۴-۵- آزمون مدل مفهومی تحقیق

پس از اجرای تحلیل عاملی اکتشافی و تأییدی، برای برقراری روابط بین متغیرهای مستقل و

وابسته تحقیق، مدل پیشنهادی با استفاده از نرم افزار لیزرل ۸/۸ آزمایش شد. این روش تجزیه و تحلیل چند متغیره یکی از قوی‌ترین روش‌های تجزیه و تحلیل در تحقیقات علوم رفتاری و اجتماعی است، زیرا ماهیت این گونه موضوعات چند متغیره است و نمی‌توان آن‌ها را با شیوه دو متغیری حل کرد. تجزیه و تحلیل چند متغیره به یکسری روش‌های تجزیه و تحلیل اطلاق می‌شود که ویژگی‌های اصلی آن، تجزیه و تحلیل هم زمان K متغیر مستقل و N متغیر وابسته است (سید جوادین، خانلری و استیری، ۱۳۸۸). نتایج مربوط آزمایش مدل مفهومی تحقیق در نگاره ۶ آمده است.



نگاره ۶: آزمون مدل مفهومی تحقیق (بارهای عاملی)

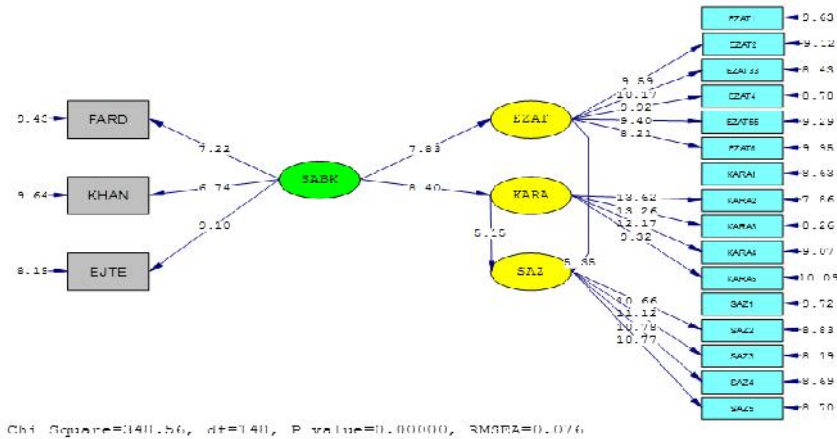
هنگامی که مدل نهایی بوسیله نرم‌افزار مورد آزمون قرار گرفت، باید برای سنجش برازش مدل از معیارهای مختلفی استفاده کرد. در این تحقیق نیز از شاخص‌های متعددی برای تعیین برازش مدل استفاده شده است که نتایج آن در نگاره ۷ نمایان است.

نگاره ۷: معیارهای برازش مدل

| معیار برازش مدل | حد قابل قبول | امتیاز کسب شده |
|---------------------------------------|--------------|----------------|
| نسبت کای دو به درجه آزادی | کمتر از ۳ | ۲/۳۵ |
| شاخص نیکویی برازش (GFI) | بیشتر از ۰/۹ | ۰/۹۱ |
| شاخص برازش نرمال شده (NFI) | بیشتر از ۰/۹ | ۰/۹۴ |
| شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI) | بیشتر از ۰/۹ | ۰/۹۷ |
| شاخص برازش نسبی (RFI) | بیشتر از ۰/۹ | ۰/۹۳ |
| ریشه میانگین مجذور خطای تخمین (RMSEA) | کمتر از ۰/۱ | ۰/۰۷۶ |

همانطور که در جدول مشخص است تمامی شاخص‌ها مدل را تأیید می‌کنند. به طور کلی اگر ارزش GFI, NFI, CFI, RFI بزرگتر از ۰/۹ باشد مدل از برازش خوبی برخوردار است. همچنین اگر

نسبت کای دو^۱ به درجه آزادی^۲ که مهمترین شاخص آماری در تعیین برازش مدل است کمتر از ۳ باشد مدل از برازش خوبی برخوردار است (مؤتمنی، مرادی، همتی، ۱۳۸۹). استیگر^۳ که برای اولین بار شاخص RMSEA را ابداع نمود مقدار کمتر از ۰/۱ را مقدار قابل قبول و مقدار کمتر از ۰/۰۸ را مقدار مناسبی برای برازش مدل نهایی تحقیق می‌داند (استیگر، ۱۹۸۹).



نگاره ۷: آزمون مدل مفهومی تحقیق (مقدار معناداری)

حال که مدل نهایی مورد تأیید قرار گرفت نتیجه فرضیات تحقیق در نگاره ۸ نشان داده می‌شود.

نگاره ۸: نتیجه مربوط به فرضیات تحقیق

| فرضیه | ضریب استاندارد | سطح معناداری | نتیجه |
|-------|----------------|--------------|-------|
| ۱ | ۰/۷۲ | ۷/۸۳ | تأیید |
| ۲ | ۰/۶۸ | ۸/۴۰ | تأیید |
| ۳ | ۰/۴۴ | ۵/۳۵ | تأیید |
| ۴ | ۰/۳۹ | ۵/۱۵ | تأیید |

مقدار معناداری اصلی ترین معیار برای بررسی روابط بین متغیرها در مدل است که باید مقداری بزرگتر از ۱/۹۶ یا کوچکتر از ۱/۹۶- داشته باشد (سید جوادین، خانلری و استیری، ۱۳۸۸). بنابراین با

1-Chi-square

2-df

3-Steiger

توجه به این آماره فرضیات ۱، ۲، ۳، ۴ تأیید می‌گردند.

۶- بحث و نتیجه‌گیری

در این پژوهش نقش میانجی عزت نفس و خودکارآمدی در رابطه بین سبک زندگی اسلامی و سازگاری اجتماعی مورد بررسی قرار گرفت. نتیجه بدست آمده از بررسی فرضیه اول پژوهش نشان داد که سبک زندگی اسلامی اثر مثبت و معناداری بر عزت نفس جوانان دارد. این امر احتمالاً بدین دلیل است که عواملی چون اجتماع، خانواده، فضائل اخلاقی، سلامت روحی و روانی و نیز باورها و عقاید جوانان در برداشت و قضاوتی که از خود دارند، درجه تصویب و تأیید که نسبت به خود احساس می‌کنند و نیز ارزش و احترامی که برای خود قائل هستند نقش تعیین‌کننده‌ای دارد. نتیجه بدست آمده از این فرضیه با نتایج تحقیقات صاحب الزمانی و همکاران (۱۳۸۹) و رحمانی (۱۳۹۰) سازگاری دارد. نتیجه بدست آمده از فرضیه دوم پژوهش نشان داد که سبک زندگی اسلامی بر خودکارآمدی دانش آموزان اثر مثبت و معناداری دارد. این امر نیز احتمالاً بدین دلیل است که عواملی چون اجتماع، خانواده، فضائل اخلاقی، سلامت روحی و روانی و نیز باورها و عقاید جوانان در اعتقادات آنها مبنی بر توانایی انجام کارها در شرایط خاص، توانمندی‌ها و قابلیت‌هایشان، پشتکار و نیز نحوه‌ی مواجهه با موانع و چالش‌ها نقش حیاتی دارد. نتیجه بدست آمده از این فرضیه با نتایج تحقیقات اسماعیلی و همکاران (۱۳۸۴)، گرگری و اسلامی (۱۳۸۹) قابل تأیید است.

نتیجه بدست آمده از فرضیه سوم پژوهش نشان داد که عزت نفس جوانان بر سازگاری اجتماعی آنان اثر مثبت و معناداری دارد. این امر احتمالاً بدین دلیل است که برداشت‌ها و قضاوت‌های جوانان، درجه تأیید و تصویب خویش و نیز میزان ارزش و احترامی که برای خود قائل هستند در چگونگی انجام وظایف، احترام به حقوق و قوانین اجتماعی، و نیز برقراری رابطه متقابل مناسب با خانواده و دیگران نقش بسیار حائز اهمیتی دارند. عزت نفس بالا در فرد ایجاد حس اعتماد به خود می‌کند که این احساس وی را قادر به تطابق با موقعیت‌های سخت می‌کند (کوپراسمیت^۱، ۲۰۰۲). نتیجه بدست آمده از این فرضیه با نظریه ناهماهنگی شناختی^۲ فستینگر^۳ سازگار است. بر اساس نظریه ناهماهنگی شناختی فستینگر، افراد دارای عزت نفس پایین به احتمال زیاد دست به اعمال خلاف قانون می‌زنند، چرا که اعمال ابلهانه و خلاف اخلاق با خودپنداره‌ی آنها هماهنگ است. نتیجه به دست آمده از این فرضیه با نتایج تحقیقات بیدی و همکاران (۱۳۹۱) و رحمانی (۱۳۹۰) همخوانی دارد.

نتیجه بدست آمده از فرضیه چهارم تحقیق نشان داد که خودکارآمدی جوانان بر سازگاری

1-Coopersmith

2-Cognitive Dissonance Theory

3-Festinger

اجتماعی آنان اثر مثبت و معناداری دارد. این امر احتمالاً بدین دلیل است که اعتقادات جوانان مبنی بر توانایی انجام کارها در شرایط خاص، توانمندی‌ها و قابلیت‌هایشان و نیز پشتکار و نحوه مواجهه با موانع و چالش‌ها نقش حیاتی در چگونگی انجام وظایف، احترام به حقوق و قوانین اجتماعی و نیز برقراری رابطه متقابل مناسب با خانواده و دیگران دارد. نتیجه بدست آمده از این فرضیه با نتایج تحقیق کاتلر (۲۰۰۵) سازگاری دارد.

این تحقیق در شهر مشهد انجام شده است، پاسخ‌دهندگان به صورت کاملاً تصادفی انتخاب شده‌اند بنابراین نتایج آن قابل تعمیم به شهرهای دیگر نیست. به محققین دیگر پیشنهاد می‌شود تا به بررسی رابطه بین سبک زندگی اسلامی و سازگاری اجتماعی بصورت مستقیم بپردازند، مدل تحقیق حاضر را در شهرهای دیگر بیازمایند و علاوه بر این نقش متغیرهای میانجی دیگری را در این مدل بسنجند.

فهرست منابع

۱. اسماعیلی، مریم، عالیخانی، مریم، غلام‌عراقی، مریم، معصومه، حسینی، فاطمه، (۱۳۸۴)، کیفیت زندگی و ارتباط آن با خودکارآمدی در بیماران تحت همودیالیز، فصلنامه پرستاری ایران، دوره ۱۸، شماره ۴۱ و ۴۲، ۷۸-۸۴.
۲. باقری، خسرو، (۱۳۸۰)، تربیت دینی در برابر چالش قرن بیست و یکم، نشریه: علوم سیاسی، بازتاب اندیشه، شماره ۱۵، ۳۸-۴۴.
۳. بیدی، فاطمه، نامداری پژمان، مهدی، امانی، احمد، قنبری، سیروس، کارشکی، حسین، (۱۳۹۱)، تحلیل ساختاری ارتباط بین اعتیاد به اینترنت با افسردگی، سازگاری اجتماعی و عزت نفس، مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی همدان، دوره ۱۹، شماره ۳، مسلسل، ۶۵، ۴۱-۴۸.
۴. تنهایی، حسین ابوالحسن، خرمی، شمسی، (۱۳۸۹)، بررسی رابطه جامعه‌شناختی باورهای دینی و سبک زندگی براساس نظریه و روش گافمن، مطالعه موردی کرمانشاه سال ۱۳۸۸، فصلنامه پژوهش اجتماعی، شماره ۶، ۱۹-۴۱.
۵. خدایاری فرد، محمد، (۱۳۸۵)، بررسی عوامل مؤثر بر سازگاری اجتماعی دانشجویان شاهد و غیر شاهد، طرح پژوهشی مؤسسه روان‌شناسی و علوم تربیتی.
۶. رجب‌نژاد، محمدرضا، حاجی، یحیی، مهدوی طالب، امیر، رجب‌نژاد، سعید، (۱۳۹۱)، بررسی سبک زندگی اسلامی از منظر حیات طیبه در قرآن، نشریه علمی و پژوهشی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، شماره ۱، ۹-۲۹.

۷. رحمانی، مه‌ری، (۱۳۹۱) بررسی ارتباط بین جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی با سازاری اجتماعی - تحصیلی/ شغلی و عزت نفس اجتماعی - تحصیلی/ شغلی دانشجویان شهر اراک، تهران، اولین کنگره روانشناسی اجتماعی ایران.
۸. رحمانی، مه‌ری، رحمانی، علی، (۱۳۹۱) بررسی ارتباط بین جهت‌گیری مذهبی درونی و بیرونی با سازاری اجتماعی - تحصیلی/ شغلی و عزت نفس اجتماعی - تحصیلی/ شغلی دانشجویان شهر اراک، فصلنامه پژوهش‌های روانشناختی اجتماعی، سال دوم، شماره ۷.
۹. رستمی، صباح، احمدنیا، شیرین، (۱۳۹۰)، تعیین سهم مؤلفه‌های حمایت اجتماعی ادراک شده در پیش‌بینی سازگاری اجتماعی دانش‌آموزان دختر مقطع دبیرستان شهرستان جوانرود سال ۱۳۸۹، فصلنامه پژوهش اجتماعی، سال چهارم، دوره ۱۱، صفحات ۱۲۹-۱۳۸.
۱۰. سادوک، بنیامین، سادوک ویرجینیا، (۱۳۸۰)، چکیده روانپزشکی بالینی، ترجمه نصرت اله پور افکاری، تهران، آزاده.
۱۱. سیدجوادین، سیدرضا. خانلری، امیر، استیری، مه‌رداد، (۱۳۸۹)، مدلی از ارزیابی تأثیر کیفیت خدمات بر وفاداری مشتریان خدمات ورزشی، فصلنامه المپیک، سال هجدهم، شماره ۴، پیاپی (۵۲).
۱۲. شعاری، علی اکبر، (۱۳۷۲)، روانشناسی رشد، چاپ دهم، تهران، اطلاعات.
۱۳. شوالتز، دو آن، آلن شولتز، رسیدنی، (۱۳۷۸)، نظریه‌های شخصیت، ترجمه یحیی سید محمدی، تهران، انتشارات هما.
۱۴. صاحب الزمانی، محمد، فشارکی، محمد، عبداللهی فرد، زهره، (۱۳۸۹)، بررسی ارتباط سبک زندگی با عزت نفس دختران نوجوان دبیرستان‌های دولتی روزانه شهر تهران، مجله علوم پزشکی دانشگاه آزاد اسلامی، دوره ۲۰، شماره ۱، ۴۵-۵۱.
۱۵. عابدینی، یاسمین، (۱۳۸۱)، بررسی رابطه مهارتهای حل مسائل اجتماعی با پذیرش همسالان در دانش‌آموزان دختر پایه‌های دوم و پنجم ابتدایی شهر تهران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد رشته روان‌شناسی تربیتی، دانشگاه تهران، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی.
۱۶. کاویانی، محمد، (۱۳۹۰)، کمی‌سازی و سنجش سبک زندگی اسلامی، روان‌شناسی و دین، سال چهارم، شماره دوم، ص ۲۷-۴۴.
۱۷. کجباف، محمدباقر، سجادیان، پریناز، کاویانی، محمد، انوری، حسن، (۱۳۹۰)، رابطه سبک زندگی اسلامی با شادکامی در رضایت از زندگی دانشجویان شهر اصفهان، روان‌شناسی و دین، سال چهارم، شماره چهارم، ۶۱-۷۴.
۱۸. مظاهری، مینا، افشار، حمید، (۱۳۸۸)، بررسی سازگاری اجتماعی کودکان و نوجوان مصروع (۱۸-۱۲ سال) شهر اصفهان در سال ۱۳۸۴، مطالعات روانشناختی، دوره ۵، شماره ۳، ۱-۹.

۱۹. منینگر، ویلیام، مایر، جان، ایتزمن، آلیس، (۱۳۸۱)، رشد شخصیت و بهداشت روانی، ترجمه سیما نظیری، تهران انجمن اولیاء و مربیان.
۲۰. مهدوی‌کنی، محمد سعید، (۱۳۸۶)، مفهوم سبک زندگی در علوم اجتماعی، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، شماره ۱، ۱۹۹-۲۳۰.
۲۱. مؤتمنی، علیرضا، مرادی، هادی، همتی، امین، (۱۳۸۹)، تأثیر شخصیت نام تجاری بر وفاداری مشتریان. چشم‌اندار مدیریت بازرگانی، شماره ۴، پیاپی ۳۷، صص ۱۰۵-۸۹.
22. Bandura, Albert, (1997), *Self-efficacy: The exercise of control*, New York: Freeman.
23. John P. Robinson, Phillip R. Shaver, Lawrence S. Wrightsman (1991), *Measure of personality & social psychology attitudes*, volume 1 in *Measure of Social Psychological Attitudes Series*.
24. Byrne, Barbara. M, (1994), *Structural equation modeling with EQS and EQS/WINDOWS*; sage publications.
25. Coopersmith, Stanley, (2002), *The antecedent of self-esteem*, San Francisco: Freeman Co.
26. Cutler, Carol. G, (2005), *Self-Efficacy and Social Adjustment of Patients with Mood Disorder*, *Journal of the American Psychiatric Nurses Association*, 11: 283-289.
27. Elliot, Stephen. N, Gersham, Frank. M, (1993), *Social skill intervention for children*, *Behavior Modification*, 17(2), 233-309.
28. Hoppe, Heather, M, (1995), *The effects of self-esteem on education*, Missouri Western State College: 126-129.
29. Mac. Arture, John, D, Mac. Arture, Catherine. T, (2004), *Research network on socioeconomic status and Health self esteem*.
30. Katz, Jennifer, Joiner, Thomas E, Kwon, Paul (2002), *Membership in a devalued social group and emotional well-being: developing a model of personal Self-Esteem, Collective Self-Esteem and group socialization*, *sex Roles: A Journal of research*, Vol 47, no 9/10, PP 419-431.
31. Mackie, M. D, Smith, R. E, (2002), *Social psychology*, (2 nd ed.), U.S.A: Psychology prees, 285.

32. Maddux, J. E, (2002), The power of believing you can, Handbook of positive psychology, Oxf Uni press.
33. Scharff, L. Y, (1997), Self-efficacy, <http://www.umkc.edu/sites/careeweb/self-efficacy>.
34. Schwarzer, R, Jerusalem, M, (1995), Generalized Self-Efficacy scale. In: Measures in health psychology: A user's portfolio J. by: S Weinman Wright and Mjohnston, Causal and control beliefs,,: 35-37.
35. Snyder C. R, Lopez, Shane. J, (2002), Handbook of positive psychology, Oxf Uni press.
36. Steiger, J. H, (1989), EZPATH: Causal modeling. Evanston, IL: SYSTAT Inc.
- Verissimo, R, (2005), Emotional intelligence, social support and affect regulation: Acta médica portuguesa, 18(5): 345-352.